

David Sulík

Duchovno a politika

Veľa duchovne hľadajúcich ľudí si kladie otázku, aký postoj majú vlastne zaujať k veciam verejným, k riadeniu spoločnosti, k tomu čo voláme súhrnným pojmom politika. Ignorovať ju a snažiť sa len o svoje duchovné seba zdokonaľovanie, alebo systémom pomalých krokov sa snažiť zlepšovať existujúce politické systémy, reformovať ich a prostredníctvom mravnej osvety zdokonaľovať uvedomelosť ľudí účastniacich sa všetkých stupňov riadenia? Takto sa pre mysliacich ľudí vynárajú mnohé otázky spojené s fungovaním spoločnosti, postavením štátu k jednotlivcovi, otázky slobody a svedomia, otázky, kde sú vlastne hranice našich práv a povinností.

Z materialistického pohľadu sú tieto otázky často analyzované a vykladané rôznymi možnými spôsobmi, na základe histórie, filozofie, zo sociologického, z právneho a psychologického hľadiska. Zásadným problémom materialistických výkladov riadenia spoločnosti je vždy to, že sa dopredu ako s nemennou axiomou vychádza z neexistencie Boha a duchovných svetov, popieranie faktu, že ideí lásky, dobra, spravodlivosti a čestnosti, existujú v duchovných svetoch ako reálne duchovné bytosti, ako duchovné **pravzory**. Práve zmyslom ľudských zákonov, a pravidiel fungovania spoločnosti by malo byť približovanie sa a čo najväčší súlad týchto zákonov z duchovnými zákonmi. Ak sa za základ postaví axióma, že neexistujú žiadne objektívne axiómy, žiadne absolútne pravdy, že všetko je len náhoda a súhra neosobných mechanických síl, potom si môžeme vybudovať ľubovoľný myšlienkový svet, aký osobne nám vyhovuje a aký sa nám páči bez ohľadu na pravdu. Extrémnym príkladom takéhoto uvažovania je marx-leninizmus a fašizmus - smery ktoré sa oháňali zdanlivo vedecky zdôvodnenou pravdou, opierajúc sa o množstvo pseudo-vedeckých prác a inštitúcií. Výsledky takejto od stola vymyslenej pravdy v praxi všetci poznáme.

Vzhľadom na to môžeme hovoriť o dvoch odlišných názorov na svet, idealistickom a materialistickom. Ak som vnútorne materialista a formalista je pre mňa prioritou vytvárať a využívať také zákony, ktoré mne a mojej záujmovej skupine vyhovujú, aby som mal čo najviac podielu na moci a na riadení spoločnosti, pretože podľa tohoto názoru, spoločnosť a zákony sú len prostriedkom na regulovanie spoločnosti. Kto má moc ten má aj pravdu a právo z pozície sily určovať obsah týchto zákonov. Na druhej strane sú ľudia, ktorí vedia, alebo tušia v srdci, že pravda a sloboda je realitou, že je nad zákonom. Bez tohto uvedomenia by nebol ani rok 1989. Láska a sloboda je viac ako zákon. Zákon musí slúžiť láske a pravde. Nie naopak V tom je aj zmysel Starého a Nového zákona. V Starom zákone Mojžiš priniesol ľuďom zákon a ten sa stal základom ďalšieho vývoja ľudstva. V Novom zákone je ústrednou postavou Kristus, ktorý priniesol lásku a prostredníctvom nej naplnil Starý zákon zmyslom. A práve zákonicí- farizeji sa najviac postavili voči Kristovi, ktorého láska sa stala novým impulzom vývoja sveta. Tak podstatou Judaizmu zostalo uctievanie zákona a

tradície, a Talmud sa stal nekonečným výkladom tohoto zákona, kde sa stále dohaduje čo je správne a čo nie. Zatiaľ čo podstatou kresťanstva sa stala láska, kde hlas srdca je viac ako zákon, keď v prípade že nevieš ako máš konať, tak srdce a svedomie ti ukáže správnu cestu aj keby mala ísť proti tradícií, proti zákonu aj proti formálnej morálke. Prostý človek s dobrým srdcom je viac ako povýšený znalec všetkých zákonov a pravidiel. Pekným príkladom bola aj kauza Billa Clintona s Lewinskou, pri ktorej sa ukázalo ako je v USA formálna morálka absolútnou hodnotou, keď sa Clinton stal štvaným zloduchom za prostoduchú milostnú pletku, ale nikto z americkej verejnosti, ktorá sama seba označuje ako hlboko kresťanskú, ho neodsudzoval za to, že ako predstaviteľ svetovej veľmoci niesol spoluzodpovednosť za vojnu v Kosove a americkej verejnosti nevaďí a ani sa im to nezdá vôbec nemorálne, že USA nesú historickú spoluzodpovednosť za to, že sú najväčšími znečisťovateľmi sveta, že ich bohatstvo je postavené na ukradnutej pôde a ukradnutých surovinách vyvraždených indiánov a otrockej práce miliónov čiernych otrokov, že USA zhodili 2 atómové bomby, viedli nezmyselné vojny v Korei, Vietname, že majú dvojaký meter pre posudzovanie zasahovania do záležitostí cudzích štátov. USA nám nemôžu byť určite príkladom v spôsobe usporiadania štátu, v spôsobe fungovania zákonov v zmysle národného egoizmu. Keď správne je to čo je výhodne pre našu stranu, krajinu za akúkoľvek cenu. Egoizmus sa nemôže stať hlavným zmyslom a motorom riadenia spoločnosti.

Z pohľadu ľudí ktorí sa zaoberajú hľadaním duchovných súvislosti, vystane otázka čo robiť, či má duchovne hľadajúci zasahovať do týchto spoločenských dejov a ako, alebo sa má venovať len oslobodzovaním seba s myšlienkou, že svet je len ilúzia a nemá ho zmysel meniť. Pokusom o riešenie týchto problémov z hľadiska duchovnej vedy bolo koncipovanie ideí sociálnej trojčlennosti Rudolfom Steinerom po 1. svetovej vojne. Spoločnosť rozdelil analogicky k deleniu človeka na telo, dušu a ducha, na tri články. Prvým článkom v širšom zmysle sa stala kultúra (do toho patrí aj náboženstvo, veda, školstvo), druhým právo a riadenie štátu, tretím ekonomika. Tomuto sociálnemu usporiadaniu priradil R. Steiner ideál: slobody, rovnosti a bratstva. Slobodu charakterizuje kultúrny život spoločnosti, ideálom je sloboda slova, sloboda prejavu, kultúry, sloboda náboženstva, školstva, vedy. Zákony, politika a štátna správa by mala zodpovedať ideálu rovnosti, t.j. rovnosť pred zákonom, spravodlivosť, možnosť každého zúčastniť sa na riadení alebo kontrole štátnej správy. Tretím článkom je ekonomika, ktorej ideálom je bratstvo a nie honba za ziskom za každú cenu. Cieľom hospodárskeho života by mala byť radosť z tvorenia, radosť zo zmysluplného a čestného podnikania, vytváranie hodnôt, miesto konkurencie spolupráca a pomáhanie slabším podnikom a podnikateľom, solidarita bohatších s chudobnými, idea aby prospech druhých by my bol prednejší ako môj vlastný. Čiastočne sa v medzivojnovom období tomuto ideálu približoval napr. Baťa. Tieto jednotlivé články spoločnosti by mali byť čo najviac nezávisle od seba, ekonomika by nemala ovplyvňovať politiku, politika by nemala určovať ekonomiku, ekonomika kultúru atď. Žiadny článok by nemal príliš dominovať, všetky by mali byť v harmonickej rovnováhe, vo vzájomnom súlade, čo sa vo svete žiaľ nedeje. Príkladom dominovania politiky sú bývalé komunistické krajiny, kde diktatúra štátu určovala charakter zákonov, chod ekonomiky a určovala smer kultúry, pozostatkom tohoto usporiadania dnes po páde komunistického bloku je napr. Kuba, Severná Kórea a čiastočne aj Čína. Dominovanie kultúry a náboženstva, sa v rámci štátu v súčasnosti v oficiálnej forme vyskytuje v niektorých islamských štátoch ako napr. Irán, Afganistán. Zaujímavým príkladom je tiež Tibet, ktorý mal teokratické

usporiadanie, kde dominovala a určovala celý život krajiny budhistická kultúra, a ekonomika so svetskou politikou hrala zanedbateľnú rolu a nemala na spoločnosť žiadny vplyv. To je tiež extrém, ktorý má síce svoje historicko-karmické opodstatnenie, ale dnes je to anachronizmus. V súčasnosti vo svete najviac dominuje jednoznačne ekonomika, ktorá určuje charakter všetkého diania. Peniaze sú absolútnou hybnou silou sveta. Podľa karmických zákonov môžeme ľahko predpovedať, že aj táto nerovnováha sa musí raz vyrovnať. Cieľom sociálneho vývoja teda nemôže byť vytvorenie nejakej idealistickej duchovnej spoločnosti s kastami kňazov určujúcich bežný život spoločnosti (viď Irán a Afganistán), ani bezduchá diktatúra štátu a zákonov, a ani rozvinutý kapitalizmus s burzami a bankami, kde ceny akcií a nafty určujú kde vo svete bude vojna a kto bude prezident, ale rovnováha všetkých troch princípov.

Prvým pokusom presadiť ideu slobody, rovnosti, bratstva do života bola francúzska revolúcia. Aj keď neuspela, stala sa predlohou ďalších socialistických revolúcií, ktoré prerástli do krvavých režimov. Je to dôkazom, že tieto ideály slobody, rovnosti a bratstva, nemôže uspieť na len materialistickom základe. Môže uspieť jedine na základe poznania duchovných zákonitostí a osvojenia si tohoto poznania širšími masami obyvateľstva. Dôsledne poznanie duchovných zákonov a ich aplikácia do jednotlivých oborov ľudskej činnosti, by mala byť úlohou výskumných ústavov, škôl, vedeckých a kultúrnych inštitúcií. Toto poznanie by malo byť tak logicky jasné a pravdivé, aby sa stalo hlbokým presvedčením všetkých ľudí, ktorí by sa tak stali nepodplatiteľní a neochvejní v pravde, nie kvôli nejakej abstraktnej morálke alebo z dôvodov hrozby sankcií pri porušení oficiálnych zákonov, ale preto, že sú dobre oboznámení a hlboko vnútorne presvedčení o fungovaní karmických zákonov.

Ak sa pozrieme na Strednú Európu z hľadiska trojčlennosti, môžeme konštatovať, že po páde komunizmu sa začal relatívne naplňať ideál slobody. Je sloboda slova a prejavu, sloboda náboženstva a sloboda kultúrneho tvorenia. Samozrejme vidíme tu stále snahu o politické ovplyvňovanie a zasahovanie do slobody médií a na druhej strane diktát peňazí, ktorý sa prejavuje protikladne nedostatkom peňazí pre kvalitné filmy, vydávanie hodnotných kníh a časopisov, a dostatkom financií pre nezmyselné súťaže krásy a infantilné zábavné show. Je tu celková závislosť médií od reklamy a tým aj od veľkých spoločností. Z tohoto pohľadu je napr. ideálnejšia verejnoprávna TV, pod kontrolou občianskych združení, nadácií a kultúrnych inštitúcií, ako pod kontrolou politických strán. Je veľkou ilúziou, ktorou nás krmili a krmia ideologickí manipulátori, že súkromné médiá sú zárukou objektivity. Naopak vlastníci médií sú pod ešte väčším tlakom a vplyvom peňazí kvôli, ktorým ochotne aj kolaborujú s politikmi (viď TV Nova a TV Markíza). Z hľadiska druhého článku spoločnosti, ideál rovnosti pred zákonom formálne zabezpečený, ale samozrejme vplyvy korupcie a politiky tu stále hrajú veľkú rolu. Za dostatok peňazí je stále možné byť rovnejší ako druhý. Tretí článok spoločnosti, ekonomický, má v súčasnosti najväčší vplyv, ale zároveň sa blíži k svojmu ideálu najmenej zo všetkých článkov. Ideál bratstva je nahradený koristníckym kapitalizmom, bezohľadných podnikateľov a vplyvom monopolov, ktorí držia v rukách ceny, výrobu zmysluplných vecí nahradzuje špekulovanie s akciami a novodobí vlastníci podnikov sú schopní kvôli jednorázovému vytunelovaniu nechať skrachovať prosperujúci podnik a zničiť tak živobytie tisícom zamestnancov. Ideál bratstva je tak naozaj otázkou až budúcnosti, keď po vyčerpaní všetkých koristníckych spôsobov ekonomiky, bude spoločnosť nútená nájsť nové metódy aj v tejto oblasti. No už i dnes existujú

rôzne alternatívne modely riadenia ekonomiky, napr. model bezúročnej ekonomiky, model trvalo udržateľného rozvoja, a i., no verejnosť s nimi zámerne nie je oboznamovaná v dostatočnej miere.

Čo má teda človek, ktorého tieto veci verejne zaujímajú prakticky robiť dnes? Človek, ktorý sám seba považuje za duchovného, je povinný v rámci práce na oslobodzovaní hmotného sveta prispievať k zlepšovaniu stavu spoločnosti v zmysle praktickej aplikácie duchovných poznatkov do jednotlivých oborov ľudskej činnosti. Čiastočne sa to už deje v oblasti fyziky, kde padajú staré predstavy sveta a sú nahradzované čoraz nelineárnejšími a komplexnejšími modelmi (teória relativity, teória strún, holografický vesmír, morfogenetické polia, atď). V oblasti medicíny je postup pomalší, ale aj tu existujú alternatívy k oficiálnej medicíne uznávajúcej jedine fyzickú podstatu, ktoré berú do úvahy to, že človek je duchovná bytosť. Vynorili sa staro-nové prístupy v medicíne, ako homeopatia, fytooterapia, etikoterapia, pránaterapia, atď. No najdôležitejšou oblasťou pre človeka, ktorá potrebuje okamžité zmenu, je pedagogika, kde systém výchovy je vyslovene materialistický a vedie človeka k jednostrannému zameraniu na výkon a pamäť. Duševná zložka sa úplne vynecháva. Vhodnou alternatívou k tomuto stavu je systém Waldorfských škôl, ktorý dbá o celostný vývoj dieťaťa ako bytosti duchovno-duševnej podstaty.

Najmenej podliehajúcim zmenám je systém riadenia štátu a ekonomiky. Tu by sa malo snaženie ľudí sústrediť pomocou zakladania občianskych združení, nadácií a petičných výborov na zmeny zákonov a to hlavne na reformu celého volebného systému. Ideálom by bolo úplne zrušiť stranický princíp zastúpenia v parlamente. Je to ilúzia, že strana môže efektívne zastupovať záujmy občana. Strana zastupuje v prvom rade sama seba. Kritizovala sa a zosmiešňovala v minulosti diktatúra jednej strany, ale aký je to rozdiel oproti stranickému parlamentarizmu dneška, keď sa niektoré strany tajne dohodnú a máme tu diktatúru dvoch, alebo viacerých strán. Do parlamentu by mali ísť zástupcovia nie strán ale jednotlivci tzv. nezávislí poslanci sami za seba, ktorí by v prvom rade museli spĺňať morálne podmienky až potom odborné. Aj samotný systém hlasovania je scestný. Nie je predsa možné hlasovať o pravde. Nie je možné hlasovať o tom či $1+1=2$ alebo 3. Je predsa exaktne možné (a to aj v ekonomike) určiť najoptimálnejšie znenie zákona a na tom sa v dobrej viere dohodnúť. Podľa mňa je treba nahradiť princíp hlasovania, princípom konsenzu, spoločného dohovoru. Je to demokratickejšie a už vhodnejšie našej doby, doby vývoja duše vedomej. Ak nie som viazaný stranickým princípom, budem sa vždy snažiť o čo najspravodlivejšie a najoptimálnejšie znenie schvaľovaného zákona. Mohla by tiež existovať možnosť, aby poslanec bol ľuďmi odvolateľný v každom okamihu svojho obdobia. Veľmi dôležitým bodom, ktorý je dnes tak aktuálny a ktorý si tak málo ľudí uvedomuje, by malo byť presunutie čo najviac kompetencií, na čo najnižšie články samosprávy. Na úrovni štátu by mali zostať právomoci naozaj len pre zahraničnú politiku, bezpečnosť a obranu. Všetko, vrátane rozdeľovania financií, by malo zostať na samosprávach. Ľudí by to viedlo k väčšej aktivite, samostatnosti a pozornosti pri výbere svojich zástupcov. Silný vplyv by mal mať inštitút referenda, ako na komunálnej úrovni, tak na národnej. Dôležitý by bol tiež absolútny prístup k informáciám, všetky úrady a inštitúcie by boli povinné, každému kto prejaví záujem poskytnúť informácie o svojom hospodárení a činnosti, a u verejne pôsobiacich osôb aj ich osobné príjmy a majetky. V oblasti daní by sa mal uplatniť princíp dobrovoľnosti, kde platiteľ dane by si mohol sám určiť na aké účely by dane mohol použiť. Prednosť by mala mať kultúra, veda a školstvo. V oblasti ekonomiky, by sa

mali podporovať drobné podniky, remeselné dielne a samostatní poľnohospodári hospodáriaci biodynamickým spôsobom, celkovo činnosti ktoré by nemuseli byť zamerané na okamžitý zisk, ale tvorili by zmysluplné hodnoty. Mali by sa tiež prijať zákony pôsobiace proti monopolom a veľkým obchodným reťazcom. Bankový systém v súčasnej podobe by nahradila sieť drobných družstevných sporiteľní, ktoré by poskytovali nízko úročené úvery svojim vkladateľom jedine na konkrétne projekty vytvárajúce naozajstné materiálne alebo kultúrne hodnoty. Absolútne by sa malo zrušiť obchodovanie s cennými papiermi, predišlo by sa tak manipuláciám a samoúčelnému hromadeniu peňazí na jednej strane a ochudobňovaniu veľkého množstva ľudí na strane druhej. Podpora ekologických zdrojov energie, by bola samozrejmosť. To že sa dá takýto model fungovania spoločnosti aj uskutočniť reálne, o tom svedčí, aj keď zatiaľ len v lokálnom merítku dobre fungujúca komunita Damanhur (www.damanhur.org), ktorá môže byť príkladom súladu ekonomického, politického a duchovného článku.

Toto všetko sú samozrejme iba námety na zamyslenie a možnosti rôznych kombinácií riadenia spoločnosti s prihliadnutím na miestne danosti je veľa, no už dnes sa dá mnoho z toho dosiahnuť sústredením tlakom občianskych združení, nadácií, vydávaním nezávislých novín, organizovaním petícií a aj protestnými akciami. Len vlastnou samostatnou aktivitou zdola a vernosťou pravde je napriek všetkým politickým tlakom možné dosiahnuť výsledky. Všetky spôsoby nenásilných protestov sú legitímne v zmysle vývoja človeka k slobode ducha a duchovní ľudia by mali stáť vždy svojím osobným príkladom v čele týchto snáh.